

NUCLEAIRE VRAAGSTUKKEN

STANDPUNTEN VAN DE NEDERLANDSE REGERING
EN DE TWEEDE KAMER

april 2001 – april 2002

PENN – NL Facts and Reports Nr. 5

April 2002

Werkgroep Eurobom

PENN-Nederland

NUCLEAIRE VRAAGSTUKKEN

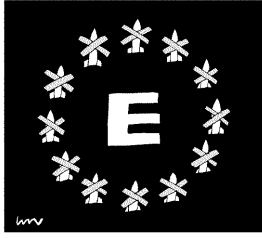
April 2002

PENN, het Project voor Europese Nucleaire Non-proliferatie, is opgezet om:

- * officiële discussies over de toekomst van kernwapens in Europa nauwgezet te volgen en deze te verhelderen;
- * analyses van en commentaren op deze ontwikkelingen te publiceren;
- * verdere maatregelen voor kernontwapening in Europa en substantiële Europese bijdragen aan kernwapenbeheersing, ontwapening en non-proliferatie te stimuleren;
- * te ijveren voor de volledige naleving van het Non-Proliferatieverdrag door de NAVO, de Europese Unie, en haar leden;
- * politieke belemmeringen op te werpen tegen ontwikkelingen die zouden kunnen leiden tot een Europese Unie met kernwapens;
- * te bevorderen dat de Europese Unie en al haar leden uiteindelijk niet-nucleaire leden van het NPV worden.

Deze publikatie is mogelijk gemaakt door de W. Alton Jones Foundation

Working Group Eurobomb/PENN NL
Obrechtstraat 43
3572 EC UTRECHT
THE NETHERLANDS
TEL (+31) (0)30 271 4376
(+31) (0)30 272 2594
FAX (+31) (0)30 271 4759
e-mail: k.koster@inter.nl.net
logo: Len Munnik

Werkgroep Eurobom
PENN/Netherlands MPI/Netherlands

FACTS AND REPORTS

April 2002 – No. 5

INLEIDING

Zoals wij in eerdere uitgaven hebben aangetoond is er sprake van een crisis in het stelsel van veiligheidsverdragen, bedoeld om de kernwapenwedloop af te remmen en zelfs tot nucleaire ontwapening te komen. Cruciaal in deze ontwikkeling is het Amerikaanse unilateralisme, dat dit stelsel onder steeds grotere druk heeft gezet. De opheffing van het ABM verdrag en de weigering om het teststopverdrag te ratificeren vormen slechts twee hoofdstukken van dit verhaal. Er is in feite rede genoeg om tot een scherpe afwijzing van de Amerikaanse ‘alleingang’ te komen, maar de NAVO bondgenoten lijken zich, in navolging van Rusland, neer te leggen bij het beleid van president Bush. Dat is zeker de lijn die door de Nederlandse regering wordt aangehouden, zoals de in deze uitgave verzamelde stukken aantonen. Na de aanslagen van 11 september is de tegemoetkomendheid van Nederland nog verder toegenomen. Waar hij eerder voorzichtige kritiek uitte op de aanleg van het ‘missile defence system’ in brieven aan de Kamer in de zomer van vorig jaar, is minister van Aartsen nu van mening dat de nucleaire plannen van de Amerikaanse regering zoals die zijn neergelegd in het ‘Nuclear Posture Review’ niet meer zijn dan een concept of een visie op de nieuwe nucleaire machtsverhoudingen. De verdere aantasting van cruciale afspraken, zoals de negatieve veiligheidsgaranties (aan niet-nucleair bewapende landen) en de dreigende ontwikkeling van nieuwe types kernwapens, plus de gevolgen voor het nucleaire beleid van de NAVO, werden kennelijk niet serieus genomen door de Nederlands regering. De in deze brochure verzamelde stukken documenteren de bijzonder grote terughoudendheid van Nederland, waar het kritiek op de belangrijkste NAVO bondgenoot betreft.

Redactie

CITATEN VAN REGERING EN TWEEDE KAMER

April 2001 – april 2002
(Chronologische volgorde)

17 april 2001

Raketverdediging

Brief van de Minister van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer

27 400 V – nr. 68

“[...] In mijn interventie tijdens de Noord-Atlantische Raad en in de gesprekken in Washington heb ikzelf ook het belang van een diepgaande discussie in de NAVO over de gevolgen van een raketverdedigingssysteem onderstreept. Ik heb voorts aangegeven dat een multilaterale aanpak van nieuwe dreigingen nog altijd de voorkeur geniet boven een unilaterale en dat primair zal moeten worden gezorgd voor een effectiever beleid van non-proliferatie en wapenbeheersing als eerste verdedigingslinie tegen de negatieve gevolgen van proliferatie. [...]”

6 juni 2001

Antwoorden van de minister van Defensie, mede namens de minister van Buitenlandse Zaken, op vragen van het Tweede Kamerlid Harrewijn (GroenLinks) over modernisering van systemen ten behoeve van de opslag van kernwapens

1287

“[...] Vraag 2:

Klopt het dat het Weapons Storage and Security System, dat gebruikt wordt om kernwapens van het type B61 op te slaan, op diverse Europese bases gemoderniseerd moet worden om het systeem te kunnen handhaven tot 2018?

Antwoord: De regering is niet op de hoogte van plannen of voornemens van de VS veranderingen aan te brengen in de aanwezigheid van Amerikaanse kernwapens op Europees grondgebied of om deze aanwezigheid in tijd te beperken. Het in 1999 herziene Strategische Concept van de Navo onderstreept dat de aanwezigheid van deze wapens in Europa en de kernwapentaken van Europese bondgenoten onmisbare politieke en militaire elementen blijven vormen in de transatlantische verbondenheid. De opslagfaciliteiten voor in Europa geplaatste Amerikaanse kernwapens worden regelmatig gemoderniseerd om aan de meest stringente veiligheidseisen te voldoen. Het gaat om een beperkt aantal opslagfaciliteiten. De wapens zijn veilig opgeslagen in ondergrondse kluizen.

Vraag 3:

Zijn er ook plannen bekend om dergelijke modernisering op één van de Nederlandse luchtmachtbases te treffen? Zo ja, waar?

Antwoord: Op grond van het Navo-voorlichtingsbeleid kunnen geen mededelingen worden gedaan over het precieze aantal opslagfaciliteiten en hun locatie.

Vraag 4:

Als er sprake is van dergelijke modernisering, wat is de betrokkenheid van de Nederlandse krijgsmacht en van de regering hierbij?

Antwoord: De regering meent dat zo lang ten behoeve van de bondgenootschappelijke veiligheid Amerikaanse kernwapens in Europa zijn geplaatst op de Navo de plicht rust deze wapens op zo veilige mogelijke wijze op te slaan en te beheren, met inbegrip van in dat verband benodigde modernisering. De opslag en het beheer van de in Europa geplaatste Amerikaanse kernwapens wordt betaald uit Navo-fondsen. Nederland levert daaraan een evenredige bijdrage.”

6 juni 2001

Antwoorden van de minister van Defensie, mede namens de minister van Buitenlandse Zaken, op vragen van de Tweede Kamerleden Hoekema (D66) en Koenders (PvdA) over de modernisering van systemen ten behoeve van de opslag van kernwapens

1288

Vraag 1:

Is het waar dat de Amerikaanse autoriteiten plannen maken om tot 2018 de huidige generatie kernwapens op Europese bodem, waaronder Nederland, te handhaven? (De Morgen, 12 april 2001 Bulletin of Atomic Scientists, Nuclear Notebook, maart/april 2001, website Nautilus Institute VS:www.nautilus.org/nukestrat/USA/NSNF/WS3.pdf)

Antwoord: De regering is niet op de hoogte van plannen of voornemens van de VS veranderingen aan te brengen in de aanwezigheid van Amerikaanse kernwapens op Europees grondgebied of om deze aanwezigheid in tijd te beperken. Het in 1999 herziene Strategische Concept van de Navo onderstreept dat de aanwezigheid van deze wapens in Europa en de kernwapentaken van Europese bondgenoten onmisbare politieke en militaire elementen blijven vormen in de transatlantische verbondenheid.

Vraag 2:

Zijn er in concreto plannen om de opslagkelders (de zgn. WS3 systemen) waarin de kernbommen liggen, te moderniseren voor 249 opslagkelders, op 13 locaties in 7 NAVO-lidstaten waaronder België en Nederland?

Antwoord: De opslagfaciliteiten voor in Europa geplaatste Amerikaanse kernwapens worden regelmatig gemoderniseerd om aan de meest stringente veiligheidseisen te voldoen. Het gaat om een beperkt aantal opslagfaciliteiten. De wapens zijn veilig opgeslagen in ondergrondse kluizen. Op grond van het Navo-voorlichtingsbeleid kunnen geen mededelingen worden gedaan over het precieze aantal opslagfaciliteiten en hun locatie.

Vraag 3:

Wat is uw oordeel over deze modernisering in het licht van de lopende discussie in de NAVO en het Nederlandse parlement over nut en noodzaak van deze kernwapens en de noodzaak daarover meer openheid te betrachten?

Antwoord: De regering meent dat zo lang ten behoeve van de bondgenootschappelijke veiligheid Amerikaanse kernwapens in Europa zijn geplaatst op de Navo de plicht rust deze wapens op zo veilige mogelijke wijze op te slaan en te beheren, met inbegrip van in dat verband benodigde modernisering.

Als gevolg van de afgelopen december afgesloten discussie naar aanleiding van paragraaf 32 van het communiqué van de Top van Washington (april 1999) zal de Navo wel meer openheid gaan betrachten over de veiligheidsaspecten van de opslag en het beheer van kernwapens. Voorts is de uitwisseling van gegevens en ervaringen terzake met Rusland in het kader van de Permanente Gemeenschappelijke Raad een van de door de Navo voorgestelde vertrouwenwekkende maatregelen. In dat verband heeft Nederland, dat in de paragraaf 32-discussie een actieve rol heeft gespeeld ter bevordering van de openheid inzake het kernwapenbeleid van de Navo, aangeboden als gastheer op te treden voor een seminar van Russische en Navo-deskundigen.

Vraag 4:

Heeft Nederland het voornemen aan deze modernisering mee te betalen c.q. zijn er al betalingen gedaan?

Antwoord: De opslag en het beheer van de in Europa geplaatste Amerikaanse kernwapens wordt betaald uit Navo-fondsen. Nederland levert daaraan een evenredige bijdrage.

Vraag 5:

Is er sprake van aanpassing van de zgn. Host Nation Agreements, en zo ja, in welke zin?

Vraag 6:

Bent U bereid de (aangepaste) Host Nation Agreements aan het Nederlandse parlement voor te leggen?

Antwoord: Nee.

8 juni 2001

Antwoord van de heer Van Aartsen, Minister van Buitenlandse Zaken, op vragen van het lid Koenders over ontwerp-protocol voor uitvoering verdrag biologische wapens DVB/NN-245/01

“Vraag 1:

Op welke wijze zal de Nederlandse regering in bilateraal en multilateraal verband bij de VS het belang van het ontwerp-protocol voor uitvoering van het verdrag tegen biologische wapens aan de orde stellen?

Vraag 2:

Welke landen zal Nederland daarbij benaderen en op welke wijze zal de Nederlandse regering een eventuele verwerpen van het ontwerp-protocol kritiseren?

Antwoord: Zowel op bilateraal als multilateraal vlak onderstreept Nederland in de contacten met de VS dat maatregelen ter versterking van juridisch bindende regimes tegen de proliferatie van massavernietigingswapens van groot belang zijn en blijven voor zowel de nationale als internationale veiligheid.

Ik heb deze boodschap tijdens mijn bezoek aan de Verenigde Staten in maart 2001 en wederom in mei 2001 uitgedragen. Ook heb ik tijdens de recente Noord Atlantische Raad in Boedapest in mijn interventies aandacht gevraagd voor een versterking van het Biologisch Wapens Verdrag middels een effectief verificatieprotocol. In EU verband wordt het protocol opgebracht in regelmatig overleg aangaande non-proliferatie van massavernietigingswapens met de Verenigde Staten. Eén dezer dagen zal de EU Troïka een demarche uitvoeren in Washington om het belang van het protocol bij het Biologisch Wapens Verdrag nogmaals te onderstrepen.

Ook tijdens de verschillende onderhandelingsronden in Geneve tracht Nederland de VS tot aanvaarding van het Protocol te bewegen. Hiertoe wordt samengewerkt met EU-partners, landen uit de Westelijke Groep en andere landen, waarmee Nederland in de onderhandelingen nauw contact houdt, zoals Australië, Brazilië, Nieuw-Zeeland en Zuid-Afrika.

Het VS beleid t.a.v. het BW-protocol is onderdeel van de strategische herziening, die thans in Washington plaatsvindt en de VS heeft zijn positie nog niet officieel bepaald. Het Nederlandse beleid is er dan ook in eerste instantie op gericht de VS te bewegen zich in te zetten voor succesvolle afronding van het Protocol.”

8 juni 2001

Antwoord van de heer Van Aartsen, Minister van Buitenlandse Zaken, op vragen van het lid Van den Doel over het verdrag tegen biologische wapens DVB/NN-247/01

Vraag 1:

Heeft u kennisgenomen van het voornemen van de Amerikaanse regering om het protocol bij het Biologische Wapens Verdrag, dat verificatie inspectie regelt, niet te zullen ondertekenen?

Vraag 2:

Welke acties worden bilateraal en multilateraal ondernomen om de VS te overtuigen van de noodzaak van ondertekening van dit verdrag?

Antwoord: Het VS beleid t.a.v. het BW-protocol is onderdeel van de strategische herziening die thans in Washington plaatsvindt. De VS heeft zijn positie nog niet officieel bepaald. Wel is het inderdaad zo dat binnen de VS-administratie sterke twijfels bestaan over de effectiviteit en de wenselijkheid van een Protocol op basis van het thans voorliggende onderhandelingsresultaat. Het Nederlandse beleid is er in eerste instantie op gericht de VS te bewegen zich in te zetten voor succesvolle afronding van het Protocol. Met dit doel onderstreept Nederland zowel op bilateraal als multilateraal vlak in de

contacten met de VS dat maatregelen ter versterking van juridisch bindende regimes tegen de proliferatie van massavernietigingswapens van groot belang zijn en blijven voor zowel de nationale als internationale veiligheid.

Ik heb deze boodschap tijdens mijn bezoek aan de Verenigde Staten in maart 2001 en wederom in mei 2001 bij enkele van mijn gesprekspartners neergelegd. Ook heb ik tijdens de recente Noord Atlantische Raad in Boedapest in mijn interventies aandacht gevraagd voor een versterking van het Biologisch Wapens Verdrag middels een effectief verificatieprotocol. In EU verband wordt het protocol opgebracht in regelmatig overleg aangaande non-proliferatie van massavernietigingswapens met de Verenigde Staten. Eén dezer dagen zal de EU Troika een demarche uitvoeren in Washington om het belang van het protocol bij het Biologisch Wapens Verdrag nogmaals te onderstrepen.

Ook tijdens de verschillende onderhandelingsronden in Geneve tracht Nederland de VS tot aanvaarding van het Protocol te bewegen. Hiertoe wordt samengewerkt met EU-partners, landen uit de Westelijke Groep en andere landen, waarmee Nederland in de onderhandelingen nauw samenwerkt, zoals Australië, Brazilië, Nieuw-Zeeland en Zuid-Afrika.

Vraag 3:

Wat voor gevolgen kan het hebben als de VS weigert het protocol te ondertekenen?

Antwoord: Voordat een Protocol ter ondertekening kan worden opengesteld, dienen eerst de onderhandelingen in Geneve over het ontwerp-protocol met consensus te worden afgerond. De VS is nog steeds voorstander van versterking van naleving van het BW-verdrag. Mocht de VS een protocol gebaseerd op het huidige onderhandelingsmandaat niet kunnen aanvaarden – en eventueel dan zelfs consensus blokkeren -, zullen de partijen bij het BW-verdrag zich over deze situatie dienen uit te spreken. Een eerste gelegenheid daartoe biedt de 5e Toetsingsconferentie van het Biologische Wapensverdrag in november van dit jaar.

Vraag 4:

Welke gevolgen kan de huidige situatie hebben voor de uiteindelijke inwerkingtreding van het verdrag?

Antwoord: Een antwoord op deze vraag is op dit moment nogal speculatief en zal in eerste instantie afhangen van de vorm die de Amerikaanse tegenwerpingen zullen nemen. Indien de VS consensus onthoudt aan het onderhandelingsresultaat (zie onder vraag 3), komt er geen Protocol tot stand. Mocht de VS totstandkoming van een Protocol niet tegenhouden, doch daarbij aangeven dat het niet tot ondertekening zal overgaan, is het niet onmogelijk dat het protocol in werking treedt. Hiervoor zou het protocol wel een enkelvoudig numerieke inwerkingtredingsbepaling dienen te hebben, zoals door Nederland en een aantal andere landen gepropageerd. Een aantal andere landen willen de inwerkingtreding laten afhangen van ratificatie door een aantal bepaalde staten, zoals ook bij het CTBT het geval is. [...]"

11 juni 2001

Ministeriële Noord-Atlantische Raad

Brief van de Minister van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer

26 348 – nr. 5

“[...] Het voorkomen van proliferatie van (technologie van) massavernietigingswapens en hun overbrengingsmiddelen is en blijft essentieel. Daarom moeten de non-proliferatieverdragen, wapenbeheersingsovereenkomsten en exportcontroleregimes in stand worden gehouden en verder worden versterkt. Ik maakte in dit verband melding van onze zorgen m.b.t. de nucleaire samenwerking van Rusland met Iran en India. [...]"

22 juni 2001

Zesde Conferentie van Verdragspartijen bij het Chemisch Wapens Verdrag

Brief van de Minister van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer

BuZa-01-348

“[...] Ten aanzien van internationale samenwerking op het vlak van chemische activiteiten was de Conferentie een compromis zeer dicht genaderd. Alle verdragspartijen kunnen instemmen met een resolutie welke het belang van internationale samenwerking onderstreept en een aantal middelen opsomt waarmee deze bevorderd kan worden. Er is evenwel nog verschil van mening over de noodzaak een commissie in te stellen die zou moeten toezien op de implementatie van de verdragsbepalingen ten aanzien van internationale samenwerking. Westelijke landen willen voorkomen dat in het kader van de OPCW het overleg over internationale samenwerking zou worden gepolitiseerd, bijvoorbeeld doordat in een dergelijke commissie accenten zouden worden gelegd op kwesties als exportcontroles. [...]”

25 juni 2001

Verslag van voorjaarsvergaderingen NAVO-ministers van Defensie, 7 en 8 juni 2001 in Brussel
Brief van de Minister van Defensie aan de Tweede Kamer

27400 X – nr. 46

“[...] Minister Rumsfeld maakte duidelijk dat de VS zich niet door het ABM-verdrag zullen laten weerhouden van de ontwikkeling en de plaatsing van «missile defence»-systemen. Hoe dan ook moeten de betrekkingen met Rusland op een andere leest worden geschoeid, zo onderstreepte hij. Deze betrekkingen worden volgens de VS nog te veel bepaald door de erfenis van de Koude Oorlog. Dat zou in het bijzonder voor het ABM-verdrag gelden. Minister Rumsfeld stelde in dat verband overigens ook een al dan niet eenzijdige vermindering van het aantal strategische kernwapens in het vooruitzicht. Vragen naar het moment waarop de VS in strijd met het ABM-verdrag zouden handelen, kon hij niet beantwoorden. Dit moment is sterk afhankelijk van de voortgang bij de ontwikkeling van de verschillende systemen.

In antwoord op de uiteenzetting van minister Rumsfeld spraken de overige ministers hun waardering uit voor de Amerikaanse bereidheid tot consultaties met de bondgenoten en met Rusland en China. De meeste ministers meenden dat de bondgenootschappelijke consultaties nog de nodige tijd in beslag zullen nemen en dat daarvan dan ook op korte termijn geen resultaten te verwachten zijn. In algemene zin werd onderschreven dat de dreiging van massavernietigingswapens en hun overbrengingsmiddelen toeneemt en dat de Navo als geheel zich hiervan rekenschap dient te geven. De meeste ministers vroegen tevens aandacht voor het belang van strategische stabiliteit en van een geloofwaardig wapenbeheersings- en non-proliferatieregime. Ook ik heb de consultaties verwelkomd en erop gewezen dat «missile defence» geen afbreuk mag doen aan de strategische stabiliteit tussen de belangrijkste kernwapenstaten en aan het internationale stelsel van wapenbeheersing en non-proliferatie. De toekomst van het ABM-verdrag moet eveneens in dat licht worden gezien. [...]”

5 juli 2001

Raketverdediging

Brief van de Ministers van Defensie en van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer

27 857 – nr. 1

“[...] Samengevat luidt het standpunt van de regering derhalve als volgt, met de kanttekening dat het hier een eerste stellingname betreft, aangezien in de VS op een groot aantal punten nog geen concrete conclusies zijn getrokken:

1. De bedreigingen van de komende jaren zijn veelvoudig en de groeiende capaciteit van sommige risicolanden op het gebied van ballistische raketten en massavernietigingswapens vormt daarvan een deel. De NAVO als geheel dient zich hiervan rekenschap te geven.
2. Het antwoord op deze ontwikkelingen zal zich niet moeten beperken tot militaire middelen, maar in eerste instantie moeten bestaan uit politieke, diplomatieke en economische middelen.
3. Behoud en verdere ontwikkeling van de structuur van internationale non-proliferatie en wapenbeheersingsovereenkomsten vormen kernelementen van een dergelijke aanpak. Het is van belang dat de VS deze structuur actief blijven steunen en verder helpen ontwikkelen, o.m. vanwege

het belang van doeltreffende verificatie van reducties en limieten. Een selectieve benadering door de VS kan dit stelsel ondergraven.

4. De beoogde verdediging tegen strategische raketten van risicolanden mag geen afbreuk doen aan de strategische stabiliteit tussen de belangrijkste kernwapenstaten en aan multilaterale wapenbeheersing. Nederland dringt er daarom bij de nieuwe administratie er op aan te blijven streven naar overeenstemming met Rusland over de aanpassing c.q. vervanging van het ABM-verdrag – d.w.z. geen unilaterale Amerikaanse opzegging van het verdrag – alsmede op een dialoog met China.

5. De voor de hand liggende oplossing is het ABM-verdrag zodanig aan te passen, c.q. door een nieuwe overeenkomst te vervangen, dat de plaatsing van MD in een beperkte configuratie toestaat, maar niet die van een omvangrijker systeem dat het strategische evenwicht tussen de VS en Rusland ondergraaft. Wat betreft China blijft de kans ook dan reëel dat MD de strategische verhouding met dat land aantast.

6. De regering zal in bondgenootschappelijk verband in de toekomst een bijdrage blijven leveren aan de verdere ontwikkeling van TMD-systemen. Voor een Nederlandse bijdrage aan de ontwikkeling van strategische raketverdedigingssystemen voor Europa is voornamelijk geen aanleiding en ook financieel geen ruimte.

7. Uitbouw van een brede veiligheidsdialoog met Rusland maakt deel uit van het behoud van stabiliteit in Europa. De dialoog en eventuele samenwerking inzake TMD met Rusland in NAVO-kader neemt hierin een belangrijke plaats in, maar ook bespreking van de zorgen over Ruslands nucleaire samenwerking met landen als Iran en India.

8. De regering verwelkomt dan ook het belang dat de Amerikaanse regering wil geven aan overleg en samenwerking met de bondgenoten en andere landen, waaronder Rusland. Nederland zal een actieve rol spelen in het overleg binnen de NAVO over «missile defense» en een «new cooperative relationship» met Rusland. [...]”

22 augustus 2001

Antwoord van de heer Van Aartsen, Minister van Buitenlandse Zaken op vragen van het lid Koenders over de blokkerende opstelling van de Verenigde Staten inzake de vestiging van een internationaal ontwapeningsinstituut (ingezonden 9 augustus 2001)

DVB/NN-342/01

Vraag 1:

Hebt u kennisgenomen van de Amerikaanse afwijzing van het Protocol inzake biologische wapens?

Antwoord: Ja.

Vraag 2:

Hoe beoordeelt u deze opstelling, mede in het licht van de vergevorderde internationale afspraken over dit Protocol alsmede over het oprichten van de Organisatie ter bestrijding van Biologische Wapens (OPBW)?

Antwoord: De onderhandelingen over het Protocol en de daardoor nieuw op te richten Organisatie voor het Verbod op Biologische Wapens (OPBW) waren in hun eindfase aangekomen. De in april neergelegde compromistekst van de voorzitter kon op brede steun rekenen in de verschillende regionale groepen. Wel dienden grote meningsverschillen tussen de Westelijke landen en de hardliners uit de Groep van Niet Gebonden Landen aangaande, onder andere, de bepalingen rond exportcontroles nog te worden opgelost. Ook was reeds langer bekend dat de VS twijfels koesterde ten aanzien van het protocol.

Mede in dit licht betreurt de Nederlandse regering de Amerikaanse beslissing om het ontwerp-Protocol in zijn huidige vorm niet te steunen en daarmee de facto de onderhandelingen een halt toe te roepen. Hiermee lijkt een spoedige en effectieve versterking van het Biologisch Wapens Verdrag van de baan. De regering betreurt het afbreken van de onderhandelingen des te meer daar Den Haag een zeer goede kans maakt als vestigingsplaats voor de OPBW.

Vraag 3:

Welke stappen bent u van zins hiertegen te ondernemen op bilateraal en multilateraal niveau, in ogenschouw nemende de pogingen die u reeds ondernomen heeft?

Vraag 4:

Moet niet middels diplomatieke druk een krachtig signaal worden gegeven met betrekking tot het unilateralisme van de zijde van de VS, mede gezien de recente ontwikkelingen rond het Klimaatprotocol van Kyoto en het ABM-verdrag?

Antwoord: De VS zijn categorisch geweest in hun verwerping van het ontwerp-verificatieprotocol in zijn huidige vorm.

Nederland blijft streven naar versterking van het BW-verdrag in een multilateraal kader. De inzet van Nederland, in de Ad Hoc Groep van Verdragspartijen bij het BW-Verdrag alsmede in de Vijfde Toetsingsconferentie van het Biologisch Wapens Verdrag (TC), in november van dit jaar, is er thans dan ook op gericht om te pogen het acquis van de onderhandelingen te behouden en tot een zo spoedig mogelijke hervatting van de onderhandelingen te komen. Nederland ijvert ervoor dat de TC besluiten neemt die daarop een reëel perspectief bieden. Versterking van het BW-verdrag kan in Nederlandse ogen slechts effectief zijn indien zij plaatsvindt binnen het multilaterale kader van het verdrag zelf, met participatie van alle verdragspartijen.

In bilaterale en multilaterale contacten met de Amerikaanse administratie zal de regering blijven aandringen op het belang van behoud en versterking van het multilaterale kader voor biologische ontwapening, inclusief het tot stand komen van een effectief protocol. Ook zal de regering blijven onderstrepen dat maatregelen ter versterking van juridisch bindende regimes tegen de proliferatie van massavernietigingswapens van groot belang zijn en blijven voor zowel de nationale als internationale veiligheid en dat het multilaterale ontwapeningskader het beste middel is en blijft ter verhoging van de collectieve veiligheid. Dit is al herhaalde malen aan de VS overgebracht, bilateraal en door de Europese Unie, alsmede in het kader van NAVO-overleg over de proliferatie van massavernietigingswapens en over Missile Defense. Ik zal deze kwestie wederom aan de orde stellen in mijn antwoord op de brief die ik van Minister Powell ontving, waarin hij mij op de hoogte stelt van de afwijzing door de VS van het BW-protocol in zijn huidige vorm.

September 2001

Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2002

Memorie van Toelichting

28 000 X – nr. 2

[...]

De proliferatie van massavernietigingswapens

De gevaren die voortvloeien uit de voortgaande verspreiding van nucleaire, biologische en chemische (NBC) wapens nemen toe. Risicolanden als Noord-Korea, Iran, Irak, Syrië en Libië houden er – vaak met steun uit het buitenland – programma's voor dergelijke wapens op na. Ook ontwikkelen zij, met wisselend succes, ballistische raketten met een toenemend bereik. Vast staat dat er een groeiende dreiging uitgaat van korte- en middellangeafstandsraketten met een bereik tot respectievelijk 500 en 5500 km; zuidelijke delen van het Navo-grondgebied liggen inmiddels binnen het bereik van dergelijke raketten. Op de lange termijn zijn enkele landen wellicht in staat raketten met een zeer groot bereik (meer dan 5500 km); te ontwikkelen. Met name Iran beschikt met aanzienlijke buitenlandse steun mogelijk binnen tien jaar over massavernietigingswapens, inclusief een al dan niet rudimentair kernwapen, en over raketten die grote delen van het Navo-grondgebied kunnen bereiken. Het belang van inspanningen die de verspreiding van massavernietigingswapens en rakettechnologie tegenaan neemt dan ook toe. Hetzelfde geldt voor de verdediging met militaire middelen tegen dergelijke wapens. De Amerikaanse regering beziet thans welke wijzigingen in het defensiebeleid zullen worden aangebracht. Vast staat dat de regering Bush de komende jaren een systeem wil ontwikkelen dat het Amerikaanse grondgebied beschermt tegen inkomende raketten van de risicolanden.

Veiligheid berust volgens de Verenigde Staten niet langer op het wederzijds verzekerde vermogen tot afschrikking, zoals tijdens de Koude Oorlog, maar op een nog te ontwikkelen combinatie van offensieve en defensieve systemen.

De Verenigde Staten hebben zich bereid verklaard hun Navo-bondgenoten over de invoering van een raketverdediging te consulteren. Een bondgenootschappelijke analyse van de beweegredenen en de capaciteiten van risicolanden moet, zo mogelijk, leiden tot een gemeenschappelijk antwoord op de toegenomen risico's. De middelen daarvoor zijn niet alleen militair, maar vooral politiek, diplomatiek en economisch van aard.

Naar Nederlandse opvatting is er geen urgent veiligheidsprobleem dat zeer omvangrijke investeringen van de Europese bondgenoten rechtvaardigt in een verdedigingssysteem tegen inkomende langeafstandsraketten van risicolanden. Investeringsplannen, zoals de versterking van de Europese crisisbeheersingscapaciteiten in het kader van het DCI en de «Headline Goal». Voorts is Nederland van mening dat de omvattende verdediging tegen raketten die de Verenigde Staten beoogt, geen afbreuk mag doen aan de strategische stabiliteit tussen de belangrijkste kernwapenstaten en aan het internationale stelsel van wapenbeheersing en non-proliferatie.

Voor Europa is wel de verdere opbouw van een tactische verdedigingscapaciteit een belangrijk aandachtspunt. Het doel hiervan is uitgezonden militaire eenheden en potentiële doelen zoals bevolkingscentra en korte- en infrastructuur tijdens een regionaal conflict te beschermen tegen korte- en middellangeafstandsraketten in het desbetreffende operatiegebied. De aanschaf en de verdere ontwikkeling van dergelijke «Theatre Missile Defence» (TMD) systemen zouden de Europese bondgenoten ook de nodige mogelijkheden bieden voor samenwerking met de Verenigde Staten. Nederland speelt in Europa op TMD-gebied een voortrekkersrol dankzij de verbetering van het Patriot luchtverdedigingssysteem (Pac-3). Ook verricht Defensie samen met Duitsland een studie naar de plaatsing van TMD-systemen aan boord van de nieuwste LCF-fregatten.

[...]

September 2001

Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2002

Memorie van Toelichting

28 000 V – nr. 2

[...]

Het tegengaan van proliferatie van massavernietigingswapens

De proliferatie van massavernietigingswapens en hun overbrengingsmiddelen vormt een toenemend veiligheidsrisico. Een veelomvattend antwoord hierop, waaronder verdere versterking van het internationaal normstellend kader en instrumentarium tegen proliferatie van deze wapens is daarom geboden.

Wat betreft de Amerikaanse plannen voor de installering van een raketverdedigingssysteem zal in de NAVO verder worden gesproken over hoe uitvoering kan geschieden met een positief effect op de bondgenootschappelijke verdediging en zonder negatieve gevolgen voor de internationale strategische stabiliteit. Ook de relatie met Rusland en de gevolgen voor het wereldwijde non-proliferatie- en ontwapeningsregime zijn belangrijke overwegingen. De regering blijft streven naar voortgang in de ontwikkeling van een internationaal normstellend kader voor het tegengaan van proliferatie van rakettechnologie en raketten die gebruikt kunnen worden voor de overbrenging van massavernietigingswapens.

Tijdens zijn voorzitterschap van het Missile Technology Control Regime (MTCR) in 1999–2000 heeft Nederland de aanzet tot een ontwerp voor een gedragscode gegeven. In september 2001 zullen tijdens de MTCR-plenaire bijeenkomst in Ottawa hopelijk verdere stappen worden gezet richting multilateralisering van deze internationale gedragscode. Het doel is in 2002 een afsluitende conferentie te houden waar de gedragscode ondertekend zal worden door MTCR-landen en derde landen die zich willen aansluiten.

Raketverdediging vormt ook een deel van dat antwoord, maar invoering van een verdediging tegen intercontinentale ballistische raketten mag niet ten koste gaan van de strategische stabiliteit tussen de kernwapenstaten of van het internationale regime van non-proliferatie en wapenbeheersing.

Er bestaat reeds een bedreiging van NAVO-grondgebied en van landen in regionale conflictsituaties door tactische ballistische raketten. Daarom zal Nederland zich inzetten voor de verdere opbouw van een capaciteit voor de verdediging hiertegen.

Omdat er sprake is van toenemende verspreiding van rakettechnologie, zal de ontwikkeling van de dreiging op de voet moeten worden gevolgd. In dat verband verdient ook de dialoog met Rusland in NAVO-kader (in de Permanente Gemeenschappelijke Raad) over ondermeer de dreiging, proliferatie, theatre missile defence(TMD) en substrategische kernwapens bijzondere aandacht.

Wat betreft nucleaire wapens blijft de Nederlandse inzet gericht op de integrale uitvoering van het Non-Proliferatieverdrag (NPV), zowel wat betreft het eigenlijke non-proliferatie aspect als wat betreft de bevordering van voortgaande kernontwapening. Dit beleid krijgt niet alleen gestalte in NPV-kader zelf, maar ook in diverse andere fora zoals de Eerste Commissie van de Algemene Vergadering van de VN, de Geneefse Ontwapeningsconferentie, het Internationale Agentschap voor Atoomenergie (IAEA), de EU en de NAVO alsook in het Missile Technology Control Regime en de Nuclear Suppliers Group.

In 2002 vindt de eerste bijeenkomst plaats van de voorbereidende vergadering van de voor 2005 geplande NPV-toetsingsconferentie. De regering zal zich daarbij inzetten voor een goede uitvoeringsrapportage en voor de totstandkoming van duidelijke afspraken over de verdere uitvoering van het actieprogramma van de vorige toetsingsconferentie in 2000. Voorts streeft de regering naar de inwerkingtreding van het kernstopverdrag, tijdig voor de NPV-toetsingsconferentie in 2005, en naar een begin van onderhandelingen over een verdrag ter stopzetting van de productie van splijtstoffen voor kernwapens.

In de NAVO heeft Nederland zich ingezet voor de implementatie van het «paragraaf 32 rapport» over de bijdrage die de NAVO kan leveren aan vertrouwenwekkende maatregelen, verificatie, non-proliferatie, wapenbeheersing en ontwapening, gelet op de verminderde rol van kernwapens.

Nederland vraagt met name aandacht voor een dialoog met Rusland over substrategische kernwapens. Deze dialoog zal nog in 2001 gestalte moeten krijgen. Daarnaast zal Nederland in de NAVO blijven bevorderen dat aandacht besteed wordt aan de gevolgen voor het bondgenootschap van de toegenomen dreiging voortkomend uit de verspreiding van massavernietigingswapens en hun overbrengingsmiddelen. Via bilaterale en multilaterale projecten zal Nederland de vernietiging van chemische en nucleaire wapens alsmede andere onderdelen van de Russische (militaire) nucleaire infrastructuur blijven ondersteunen.

[...]

2 oktober 2001

Lijst van vragen en antwoorden over het jaarverslag 2000 van de Militaire Inlichtingendienst 28000 X – nr. 3

“[...] Vooral de proliferatie van massavernietigingswapens (nucleair, biologisch en chemisch) en van ballistische raketsystemen vraagt aandacht. Irak en Iran stemmen in dit opzicht tot zorg en worden als risicolanden aangeduid. Hierover is het parlement recent ook geïnformeerd in de brief van de ministers van Buitenlandse Zaken en van Defensie over Missile Defense (Kamerstuk 27 857, nr. 1). Ondanks het feit dat Iran het Non Proliferatie Verdrag heeft ondertekend en een «full scope» waarborgen-overeenkomst heeft met het International Atomic Energy Agency (IAEA), zijn er aanwijzingen dat het werkt aan een infrastructuur die het mogelijk maakt een kernwapen te ontwikkelen. Er moet rekening mee worden gehouden dat Iran met aanzienlijke buitenlandse steun binnen 10 jaar beschikt over een al dan niet rudimentair kernwapen en over raketten die grote delen van het NAVO-grondgebied kunnen bereiken. Deze visie wordt bevestigd door Navo-zusterdiensten die tevens stellen dat Irak met buitenlandse steun binnen drie jaar een kernwapen zou kunnen bezitten. Ook zijn er berichten dat Irak in 2005 de beschikking zou kunnen hebben over middellangeafstandsraketten waarmee delen van Europa bereikt kunnen worden. Of genoemde tijdspannen realistisch zijn, is niet met zekerheid te zeggen en hangt sterk af van het sanctieregime tegen Irak. [...]”

23 oktober 2001

**Positie van de Verenigde Staten ten aanzien van biologische wapens
Brief van de Minister van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer
BuZa-01-577**

“[...] De Amerikaanse analyse had uitgewezen dat het ontwerp-protocol zowel schadelijk zou zijn voor de Amerikaanse industrie als voor de militaire belangen (biodefensie). In Amerikaanse optiek zou het protocol ten onrechte een verklaring van goed gedrag kunnen afgeven aan landen die partij zouden zijn bij het Protocol maar tegelijkertijd een clandestien BW-programma zouden kunnen uitvoeren, waarbij de kans op ontdekking – vanwege de zwakte van datzelfde Protocol – gering is. Voorkomen moest worden dat valse verwachtingen werden gewekt. Daarnaast zou, volgens de Amerikaanse interpretatie van het ontwerp-protocol, zelfs het meest indringende regime niet de gewenste informatie opleveren, terwijl het wel zeer hoge kosten met zich zou brengen en het risico dat nationale veiligheidsinformatie en bedrijfsgeheimen zouden uitlekken. Bovendien zou het protocol onvoldoende strenge sancties op schendingen stellen.

Nederland, de Europese Unie en andere Westelijke landen onderschrijven deze analyse niet. Het hoofddoel van het Protocol is niet schendingen van het BW-verdrag aan te tonen, maar de transparantie te vergroten over de relevante activiteiten van verdragspartijen en, daardoor, het vertrouwen te doen toenemen. Naleving van het Protocol kan derhalve op zichzelf niet worden aangevoerd als bewijs dat men geen offensief BW-programma uitvoert. Het Protocol maakt het echter voor een proliferator wel moeilijker een clandestien programma uit te voeren. Het Protocol bevat bovendien voldoende garanties om te voorkomen dat grotere transparantie zou leiden tot het verlies van gevoelige informatie.

[...]

De regering heeft geen aanleiding te veronderstellen dat het Amerikaanse biodefensieprogramma andere dan volgens de conventie toegestane doeleinden heeft. Wel is de regering van mening dat de grootste terughoudendheid moet worden betracht bij activiteiten die, hoewel defensief qua intentie, mede de simulatie van mogelijke offensieve middelen van potentiële proliferators behelzen. [...]

26 oktober 2001

**Controleregime voor de uitvoer van rakettechnologie en -onderdelen (Missile Technology Control Regime, MTCR)
Brief van de Minister van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer
21531 – nr. 5**

“[...] Uiteindelijk kon overeenstemming worden bereikt over een multilateraliseringsproces waarin Frankrijk, begin 2002, een eerste voorbereidende bijeenkomst zal organiseren. Nederland verklaarde zich bereid om, aan het eind van het proces, voorzien voor eind 2002, gastheer te zijn voor een internationale conferentie waar de ICOC ondertekend zal kunnen worden. [...]

9 november 2001

**Mogelijke militaire nucleaire (luchtvaart)ongevallen bij luchtmachtbasis Volkel in de gemeente Uden
Brief van de Minister van Defensie aan de Tweede Kamer
28000 X – nr. 19**

“Tijdens de behandeling van de defensiebegroting voor het jaar 2002 heeft het lid Van Bommel (SP) een motie ingediend die de regering oproept de gemeente Uden ten behoeve van het rampenbestrijdingsplan van die gemeente alle relevante gegevens over de mogelijke aanwezigheid van kernwapens op de luchtmachtbasis Volkel te verstrekken (28 000 X, nr. 14). In mijn reactie heb ik toegezegd hierover contact op te nemen met mijn collega van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksaangelegenheden en u hierover mede namens mijn collega nader in te lichten.

Uit overleg met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksaangelegenheden is gebleken dat vertegenwoordigers van dat ministerie op 30 oktober jl. inmiddels uitvoerig over bovengenoemd onderwerp hebben gesproken met de burgemeester en de brandweercommandant van de gemeente Uden. De burgemeester en de brandweercommandant is erop gewezen dat zij bij het opstellen van hun rampenbestrijdingsplan gebruik kunnen maken van het “Nationaal Plan Kernongevallenbestrijding” (1989) en de “Leidraad Kernongevallenbestrijding”, die per circulaire van 23 juni 1993 is verzonden aan gemeentelijke en provinciale besturen en tevens een paragraaf bevat met richtlijnen voor het omgaan met militaire nucleaire ongevallen. Voorts heeft de commandant van de luchtmachtbasis Volkel de gemeente in 1997 aanvullende gegevens ter beschikking gesteld ten behoeve van het rampenbestrijdingsplan voor deze basis. Op dit ogenblik wordt, onder leiding van het ministerie van VROM, het “Nationaal Plan Kernongevallenbestrijding” bovendien geactualiseerd, waarbij tevens aandacht wordt besteed aan de mogelijkheid van nucleaire (luchtvaart)ongevallen en de interactie tussen civiele en militaire autoriteiten.

Aangezien op de luchtmachtbasis Volkel geplaatste F-16 “dual capable” jachtvliegtuigen van de Koninklijke luchtmacht zijn belast met de kernwapentaak, zullen de omliggende gemeenten in hun rampenbestrijdingsplannen hoe dan ook rekening moeten houden met militaire nucleaire ongevallen. Daarvoor beschikt de lokale overheid al over voldoende gegevens. Dit staat los van het antwoord op de vraag of er inderdaad kernwapens liggen opgeslagen. Daarover kunnen, zoals bekend, geen mededelingen worden gedaan op grond van het vigerende Navo-voorlichtingsbeleid.

In zijn gesprek met vertegenwoordigers van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksaangelegenheden heeft de burgemeester van Uden zijn tevredenheid uitgesproken over de hem verstrekte informatie, de daarbij gemaakte afspraken en de verdere stappen die de regering neemt ten aanzien van het “Nationaal Plan Kernongevallenbestrijding”. De door het lid Van Bommel ingediende motie is daardoor naar mijn oordeel overbodig geworden.”

12 november 2001

Adviesaanvraag van de Ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie aan de Adviesraad Internationale Vraagstukken betreffende “Proliferatie, Missile Defense en het nieuwe Strategische Raamwerk”

DVB/NN-429/01

7 december 2001

Tweede Toetsingsconferentie Conventionele Wapens Verdrag

Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken en van Defensie aan de Tweede Kamer

28000 V – nr. 37

“[...] De belangrijkste onderwerpen die tijdens de Tweede Toetsingsconferentie zullen worden besproken zijn: Ontploffbare oorlogsresten (inclusief clusterbommen), antivoertuigmijnen, de uitbreiding van de reikwijdte van het verdrag tot interne conflicten, maatregelen ter bevordering van de naleving van het Verdrag en de Protocollen en de voorstellen inzake kleinkalibermunitie (wondballistiek).

[...]

De regering is voorstander van een nalevingsmechanisme dat consulatie en dialoog tussen de verdragspartijen mogelijk maakt en dat tevens mogelijkheden biedt om, bij twijfel over de naleving, feiten vast te stellen. Een dergelijk mechanisme dient effectief te zijn, zonder dat er een dure verificatieorganisatie voor moet worden opgezet. De gezamenlijke voorstellen van de landen van de Europese Gemeenschap vormen een goede balans tussen deze twee uitgangspunten. De regering is ook voorstander van een regelmatige (bijvoorbeeld jaarlijkse) bijeenkomst van verdragspartijen. [...]”

14 december 2001

**Vijfde Toetsingsconferentie van het Biologisch Wapens Verdrag
Brief van de Minister van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer
DVB/NN-499/01**

“[...] De Nederlandse (en ook Europese) inzet voor de Conferentie was drieledig. Ten eerste diende het slotdocument een krachtig politiek signaal af te geven tegen gebruik van biologische wapens. Ten tweede diende de Conferentie het perspectief op zo spoedig mogelijke hervatting van de multilaterale onderhandelingen over versterking van het verdrag open te houden (en daartoe de Ad Hoc Groep, die over het Protocol onderhandelde, en haar mandaat te behouden), alsmede overeenstemming te bereiken over de instelling van een multilateraal mechanisme, dat de continuïteit van het multilaterale proces kon garanderen, zolang onderhandelingen niet mogelijk zouden blijken. Tenslotte diende er overeenstemming te worden bereikt over een aantal concrete en op korte termijn te nemen maatregelen ter verbetering van de uitvoering van het verdrag, met name in het licht van mogelijk terroristisch gebruik van biologische wapens.

[...]

Met de teleurstellende afloop van de laatste onderhandelingsronde in augustus nog vers in het geheugen was de sfeer onder de verdragspartijen enigszins gespannen. Deze spanning werd op de openingsdag van de Conferentie nog verhoogd toen de VS in zijn speech een viertal verdragspartijen (Irak, Iran, Libië en Noord Korea) samen met twee andere landen (Syrië en Soedan) en een aantal niet nader genoemde landen beschuldigde van schending van het verdrag. De uit dit rijtje op de Conferentie aanwezige landen ontkenden deze beschuldiging en pareerden dat de consultatie- en klachtenprocedures uit het verdrag ingeroepen hadden kunnen worden om de geuite verdenkingen officieel aan de kaak te stellen.

[...]

Het voortbestaan van de Ad Hoc Groep bleek uiteindelijk het breekpunt voor de Conferentie. Ter elfder ure legde de Verenigde Staten een voorstel tot opheffing van de Ad Hoc Groep en haar mandaat op tafel, dat voor alle andere verdragspartijen onaanvaardbaar was. De voorzitter van de Conferentie, de Hongaarse Ambassadeur Tibor Tóth, besloot daarop aan de Conferentie voor te stellen de Conferentie op te schorten. Met consensus werd besloten dat de Conferentie, na een "afkoelingsperiode" van een jaar, zal worden voortgezet van 11 tot en met 22 november 2002.

De regering is teleurgesteld over het ontbreken van een concreet resultaat van de Vijfde Toetsingsconferentie van het Biologische Wapens Verdrag, zeker nadat recentelijk biologische wapens zijn gebruikt en een effectieve aanpak van het grootste belang is. Met het mislukken van de Conferentie heeft niet alleen het multilaterale ontwapeningsproces een klap gekregen, ook ontbreekt er thans een breed overeengekomen internationale basis voor de implementatie van nieuwe maatregelen in de strijd tegen het gebruik van biologische wapens door terroristen. De regering is voornemens binnen de EU en de NAVO de discussie over de noodzaak van dergelijke maatregelen voort te zetten in de overbruggingsperiode tot aan de hervatting van de Toetsingsconferentie in november 2002. [...]"

19 december 2001

**Verslag van de NAVO Ministeriële Raad
Brief van de Minister van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer
DVB/VD-658/01**

“[...] Onderstreept werd dat de strijd tegen het terrorisme zal doorgaan zolang als noodzakelijk. De capaciteiten van de NAVO dienen hiervoor verder versterkt te worden en toegerust te zijn voor de strijd tegen het terrorisme. Verdere samenwerking ter voorkoming van het terroristisch gebruik van wapens voor massavernietiging zijn hierbij cruciaal, evenals aandacht voor vraagstukken als ontwapening en wapenbeheersing, non-proliferatie, civiele bescherming, en samenwerking op inlichtingengebied. Ook zal de samenwerking met de Partners van de NAVO worden versterkt, teneinde verder bij te dragen aan de brede basis van de internationale coalitie tegen het terrorisme.

[...]

In mijn interventie heb ik in dit kader voor wat betreft de capaciteitsversterking voorgesteld een speciale «audit unit» aan het Centrum voor Massavernietigingswapens toe te voegen, met het oog op de naleving van de non-proliferatie akkoorden in de EAPR-landen. Tevens heb ik voorgesteld aan de activiteiten van het centrum een NBC-terrorisme gerelateerde «data base» toe te voegen. Voorts heb ik voorgesteld in NAVO-verband de tekortkomingen te definiëren m.b.t. onze defensieve vermogens t.a.v. terroristische operaties en onszelf doelstellingen op te leggen voor de NAVO-planning terzake. Ook heb ik de gesuggereerd om de training van militaire eenheden die ingezet kunnen worden bij NBC-aanvallen te coördineren en te verbeteren. Een uitwerking van deze voorstellen is inmiddels onder de NAVO-partners verspreid. [...]"

29 januari 2002

Antwoorden van de Minister van Buitenlandse Zaken op Kamervragen van Van Bommel (SP) over een eventuele hervatting van kernproeven door de VS

568

[...]

2. Deelt u de mening dat het testen van kernwapens een verkeerd signaal af zou geven aan landen als India, Pakistan en China, namelijk om verder te gaan met de ontwikkeling van hun kernwapenarsenaal en te volharden in het niet ondertekenen van het kernstopverdrag? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord: Een beëindiging van het moratorium op kernproeven zou aanzienlijke schade toebrengen aan het streven naar nucleaire non-proliferatie en ontwapening. Het zou de druk op India, Pakistan en China om af te zien van kernproeven en verdere ontwikkeling van hun kernwapenarsenaal verminderen. De kans dat de genoemde landen het kernstopverdrag zouden ondertekenen en/of ratificeren zou tevens worden verkleind.

[...]

4. Bent u bereid druk uit te oefenen op de regering Bush om alsnog het kernstopverdrag te ondertekenen en af te zien van eventuele kernproeven?

5. Bent u ook bereid daartoe initiatieven te nemen binnen de Verenigde Naties en de Europese Unie?

Antwoord: Het CTBT is regelmatig onderwerp van gesprek met de VS, in bilateraal, Europees, VN en NAVO-verband. De EU heeft in de afgelopen maanden meermalen de VS opgeroepen het verdrag te ratificeren en deel te nemen aan de in november 2001 in New York gehouden conferentie, die inwerkingtreding van het CTBT moest helpen bevorderen. Deze conferentie is op Nederlands initiatief juist in New York gehouden om het Kernstopverdrag nadrukkelijker onder de aandacht van Washington te brengen. Helaas liet de VS verstek gaan. Tijdens deze conferentie heb ik het belang van de inwerkingtreding van het kernstopverdrag nogmaals onderstreept en de VS opgeroepen het verdrag zo snel mogelijk te ratificeren. Nederland zal zich, onder meer in samenwerking met de Europese partners, hiervoor blijven inzetten.

6 februari 2002

Antwoorden van de Minister van Buitenlandse Zaken op Kamervragen van Van Bommel (SP) over de State of the Union van President Bush

[...]

[Over de drie staten van de zogenaamde 'axes of evil' (Irak, Iran en Noord-Korea)]

“In het licht van het bovenstaande is en blijft een kritische houding van de internationale gemeenschap ten opzichte van de drie landen die President Bush in zijn ‘State of the Union’ noemde, volledig gerechtvaardigd, ook al zijn er tussen de drie wel verschillen aan te geven. Het beleid is en blijft er dan ook op gericht deze landen de mogelijkheid van (verdere) ontwikkeling van massavernietigingswapens en hun overbrengingsmiddelen zoveel mogelijk te ontzeggen. Het belang daarvan kan niet voldoende worden onderstreept.

Voor Nederland is, waar van toepassing via de EU, de VN en andere kanalen, de Verenigde Staten een vanzelfsprekende partner voor het realiseren van dergelijke gezamenlijke doelstellingen. Daarbij

roept Nederland de VS op om ook te (blijven) participeren in de multilaterale fora en verdragsmechanismen die daarvoor in het leven zijn geroepen, w.o. het CTBT en een deugdelijk verificatiemechanisme bij het Biologische Wapenverdrag. Goed functionerende multilaterale arrangementen kunnen een effectieve bescherming bieden tegen gevaren verbonden aan de proliferatie van massavernietigingswapens.

Van een verwijzing naar een militaire reactie in de 'State of the Union' van President Bush is, anders dan de heer Van Bommel meent, geen sprake."

4 maart 2002

Verslag 56^e Algemene Vergadering van de Verenigde Naties
Brief van de Minister van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer
26150 – nr. 9

[...]

"Nucleaire onderwerpen

De politiek meest pregnante ontwikkeling op het vlak van nucleaire ontwapening was de volledige afstand die de Amerikaanse administratie heeft genomen van het Kernstopverdrag. Mede met het oog op de CTBT-Artikel XIV Conferentie, die aansluitend aan de Eerste Commissie plaatsvond, was de resolutie over het Kernstopverdrag door indiener Nieuw Zeeland uitgedrukt tot een kort, zuiver procedureel besluit. Zo hoopte Nieuw Zeeland toch nog consensus te kunnen bereiken. Zelfs dit bleek echter onaanvaardbaar voor de VS, zodat het besluit werd aangenomen met slechts één tegenstem en geen onthoudingen, een uniek stempatroon in de Eerste Commissie van de Algemene Vergadering.

De Nieuwe Agenda Groep (NAG) diende dit jaar geen eigen resolutie in. Het debat over de nucleaire resoluties werd daarmee beperkt tot de traditionele nucleaire ontwapeningsresolutie van Japan en twee door Mexico nieuw voorgestelde resoluties.

De Japanse resolutie kon dit jaar, door enkele amenderingen, rekenen op een voorstem van Frankrijk. De amenderingen kwamen Japan evenwel op een onthouding van de NAG en een aantal Niet Gebonden Landen (NGL) te staan. De VS stemde dit jaar tegen, vanwege de formulering in de resolutie inzake het Kernstopverdrag, die geheel conform het NPV 2000 slotdocument was, maar door de nieuwe VS administratie thans niet meer in zijn totaliteit wordt onderschreven.

De nieuwe Mexicaanse ontwerpresoluties, respectievelijk over niet-strategische (tactische) kernwapens en over een Conferentie inzake het elimineren van nucleair gevaar, bleken niet bestand tegen de druk van de kernwapenstaten, en werden door Mexico ingetrokken.

De ABM-resolutie van Rusland werd aanvankelijk geheel ongewijzigd ingediend, ondanks topperleg tussen de VS en de RF over dit onderwerp. Rusland voegde later een paragraaf toe, die refereerde aan de resultaten van het topperleg in Sjanghai in oktober 2001. Dit veranderde echter weinig aan de strekking van de resolutie. De VS stemde wederom tegen de resolutie, terwijl Nederland zich net als vrijwel alle EU landen (m.u.v. een voorstem door Ierland) onthield.

Een nieuwe resolutie van Irak over de vermeende desastreuze effecten van verarmd uranium, ten onrechte onder het nucleaire hoofdstuk geplaatst, werd in de Eerste Commissie nipt aangenomen maar vervolgens in de plenaire zitting van de AVVN verworpen.

Overbrengingsmiddelen / raketten

De rakettenresolutie van Iran leverde dit jaar geen nieuwe gezichtspunten op, voornamelijk omdat de deskundigengroep onder deze resolutie zijn werkzaamheden nog niet heeft afgerond.

Chemische en Biologische wapens

Slechts in algemene termen werd door landen ingegaan op het thema chemische wapens. De resolutie over het Chemische Wapens Verdrag was geheel ongewijzigd en werd wederom met consensus aangenomen. Veel landen riepen in hun interventies op een gedegen resultaat te bewerkstelligen uit de Vijfde Toetsingsconferentie van het Biologische Wapens Verdrag, die van 19 november tot en met 7 december 2001 in Genève plaatsvond. Hongarije diende dit jaar geen inhoudelijke resolutie over het Biologisch Wapens Verdrag en de onderhandelingen ter versterking daarvan in, doch - na zware

Amerikaanse druk om niet op de uitkomsten van de Toetsingsconferentie vooruit te lopen - een kort procedureel besluit.

Proliferatie Midden-Oosten

Het Midden Oosten was, in tegenstelling tot voorgaande jaren en ondanks de voortdurende crisis in de regio, ditmaal geen werkelijk punt van discussie. De relevante resoluties werden ongewijzigd ingediend en leverden nagenoeg hetzelfde stemresultaat op.

Conventionele wapenbeheersing

De discussies over kleine wapens waren er met name op gericht de uitkomsten van de Kleine Wapens Conferentie, die eerder in 2001 plaats had gevonden, te consolideren.

Een resolutie van Mali over kleine wapens, waarvan Nederland mede-indiener was, is met consensus aangenomen. Een nieuwe operationele paragraaf waarin uitbreiding van het ECOWAS-moratorium op kleine wapens werd aanbevolen naar andere regio's binnen Afrika bleek een stap te ver voor sommige Afrikaanse landen en kon niet in de resolutie worden opgenomen.

Egypte zag dit jaar wederom af van de indiening van een eigen resolutie over Transparency in Armaments (TiA), zodat de Nederlandse resolutie voor het tweede achtereenvolgende jaar als enige op de agenda stond. Er kon dit jaar een record aantal van 124 mede-indieners voor deze resolutie worden geworven. De inzet van o.m. Nederland en de EU om deelname aan het Register te verhogen, werd beloofd: het aantal van plm. 90 deelnemers in de voorgaande jaren steeg naar 100 opgaven aan het Register voor het kalenderjaar 2000.

Nederland was voornemens een nieuwe resolutie in te dienen over wapenexport. De resolutie zou het belang van goede exportcontrolewetgeving moeten onderstrepen. Een dergelijke resolutie bleek echter niet haalbaar. Met name de Arabische landen vonden de in de tekst gelegde link tussen kleine wapens en exportwetgeving te ver gaan. Zij dreigden ook de consensus op (andere) kleine wapens resoluties te verbreken indien Nederland zijn initiatief zou doorzetten. Om die reden is na intensief overleg in de EU en Westelijke Groep besloten de resolutie niet in te dienen. Wel werd van de Arabische landen de toezegging verkregen dat men volgend jaar constructief mee zal werken aan een resolutie die de problematiek van de wapenexport onder de aandacht brengt.

Landmijnen

Ten aanzien van de landmijnenproblematiek heeft Nederland de resolutie inzake het verdrag ter uitbanning van anti-personeelmijnen gesteund. Voor Nederland is het Ottawa-Verdrag de norm. De resolutie roept o.a. op tot toetreding van landen bij het verdrag. Ook werd besloten het onderwerp *implementatie van het Ottawa-Verdrag* op de agenda te houden. De resolutie werd met 122 stemmen voor en 19 onthoudingen aangenomen.

De traditionele Zweedse resolutie inzake het Conventionele Wapens Verdrag (CWV) was met het oog op de Toetsingsconferentie van het CCW verdrag van december 2001 in beschrijvende zin uitgebreid, m.n. met de lijst van onderwerpen voor de conferentie. Mede op Nederlands aandringen werd het voor de EU prioritaire onderwerp *Explosive Remnants of War* (ontplofbare oorlogsresten) specifiek in de resolutie vermeld, Nederland was als "Friend of the Chair" tijdens de PrepComs voor de toetsingsconferentie voortrekker van dit dossier. [...]"

19 maart 2002

Antwoord van de heer Van Aartsen, Minister van Buitenlandse Zaken op vragen van het lid Koenders (PvdA) en het lid Hoekema over de aanpassing van de NAVO DVB/VD-45/02

Vraag 1:

Is het waar dat door secretaris-generaal Robertson wordt overwogen om het 'Weapons of Mass Destruction Centre'¹ weg te bezuinigen. Zo ja, wat is het standpunt van de Nederlandse regering hierover ?

Antwoord: Er bestaan geen plannen dit centrum weg te bezuinigen. In het licht van de thans lopende discussie binnen de NAVO over mogelijke aanpassingen, teneinde beter voorbereid te zijn op terroristische dreigingen, is de overgrote meerderheid van de bondgenoten, alsmede Secretaris-

Generaal Robertson, het erover eens dat dit centrum juist verder versterkt moet worden. Dat is ook het Nederlandse standpunt. Terzake heeft Nederland op 13 december 2001 enkele concrete voorstellen gedaan (zie ook het verslag van de NAVO-ministeriële, brief van 19 december 2001).

Vraag 2:

Is er tijdens de Permanente Raad van 31 januari jl. besloten tot een ‘...broad discussion on the need to adjust the alliance to the new situation after the events of 11 September 2001?’² Is door de Nederlandse regering een non-paper ingebracht? Wat is het standpunt van de Nederlandse regering in dit debat? Kan de Kamer inzage krijgen in het non-paper?

Antwoord: Op 15 februari jl. (niet op 31 januari 2002) heeft een brainstormingsessie van de NAVO-Ambassadeurs plaatsgevonden over de nieuwe rol van de NAVO, in het licht van de voorbereiding van de Top van Praag. Er zijn na afloop van de informele bijeenkomst geen conclusies getrokken. Er is geen Nederlands ‘non-paper’ ingebracht. Wel heeft de Nederlandse permanente vertegenwoordiger, Ambassadeur Patijn, na afloop de Nederlandse spreekpunten verspreid. Deze zijn te uwer informatie bijgevoegd.

NAC BRAINSTORMING SESSION FEBRUARY 15, 2002

NETHERLANDS’ SPEAKING NOTES

NATO’s New Roles

· September 11, the possibility of a fundamentally new relationship with Russia and the prospect of a substantial enlargement have rearranged NATO’s political agenda.

Some fundamentals, however, remain uncharged and must be preserved and strengthened in “Prague”:

1. NATO embodies strategic security link between US and Europe. Given commonality of fundamental political objectives and interests (democracy, rule of law, human rights, market oriented liberal international trading system) “Prague” must reflect the will on both sides of the ocean that this link remains a key element in our respective security policies and that NATO will remain the central forum for consultations on issues that affect their security interests;

2. Military cooperation in NATO (common defence planning, standardisation/ integration, common military structures) plays key role in security and defence policies of European nations:

- the Alliance provides European allies a solid international political basis for planning and implementing their defence efforts aimed at providing collective security and defence, protecting common rather than national interests;

- NATO’s standardization and integration policies have provided European nations a solid technical base for cooperation in the field of defence;

- next to US NATO is the only entity that can plan, organise, execute and sustain major crisis management operations. Preserving and improving this capability is a precondition for European Governments to participate and share risks in major international crisis management operations;

- the future membership and/or partnership offers former communist states in Central and Eastern Europe the perspective of joining the transatlantic security link, thus providing clear and effective direction in their search for internal and external stability during their long and difficult transitions. “Prague” should unambiguously restate and reconfirm NATO’s essential role in giving direction to security and defence policies of European nations and in preserving for the future an effective military partnership between the US and Europe.

On the way to Prague, apart from the enlargement issue, NATO has to formulate new policies and instruments for dealing with the threat of terrorism. I want to elaborate on four issues:

1. In formulating its policies for combating terrorism NATO must develop both a philosophy and the practical means for cooperation and a division of labour with other international organisations. Combating terrorism requires a wide ranging effort going way beyond military cooperation. Relations between NATO and EU will be pivotal. In the run up to Prague we must assure that not only the Berlin+ cooperative agenda is implemented. We also have to reach political understanding that enables NATO and EU to consult and to cooperate practically to draw full benefit of each others strengths and achievements.

2. With a view both to the struggle against terrorism and to their regional security concerns NATO has to add new and tangible dimensions to our cooperation with partners in the Mediterranean, the

Caucasus and Central Asia. We should move from general discussions to more regionally focussed discussions in PfP and EAPC, where relevant underpinned with practical cooperation programs.

3. Refocussing NATO's activities to better combat terrorism implies the willingness of all allies to rethink the way we do business under DCI, defence planning, NATO infrastructure and -defence support. We need to improve on our political flexibility if we want to agree on new priorities and new procedures. This organisation has to change with its new challenges and its growing membership. We need unorthodox thinking. To give one example: perhaps the European Capabilities Action Plan will deliver what DCI has been less able to do. A less technocratic and more political approach may work better. Secondly, to review and adapt defence planning, infrastructure and defence support cooperation has been notoriously difficult in the past. Also here we need to come forward with quite unorthodox solutions. The European Allies will have to organize their efforts so as to create synergy between increasing resources, increasing efficiency through cooperation and increasing cost-effectiveness.

4. NATO should seriously look at possibilities to become more directly involved and more operational in dealing with the threat of weapons of mass destruction. In my letter of December 13, 2001, I put forward some practical proposals to develop WMDC into a broader based centre of excellence and to explore the establishment of NATO assets in the field of consequence management. I suggest you give these serious consideration.

¹ Wall Street Journal Europe, January 24, 2002: 'In a confidential memo to member states, Lord Robertson listed programs that might have to be cut for lack of sufficient funding. Among them was the Weapons of Mass Destruction center and NATO's office in Ukraine - both hallmark projects for NATO in the 1990's backed by the US(...).'

² Atlantic News nr3357, 1 February 2002, p.2. Zie voorts: Toespraak Senator Lugar van 19 januari voor de jaarvergadering van de US-NATO missions. www.senate.gov/lugar/011702.html.

19 maart 2002

Antwoord van de heer Van Aartsen, Minister van Buitenlandse Zaken, op vragen van het lid Koenders over Transatlantische Betrekkingen.

DWH/NM 051/02

Vraag 1

Wat is u reactie op het artikel van Commissaris Patten in de Financial Times van 15 februari waarin hij zich zorgen maakt over het "unilateralistische instinct" van de VS en in dat verband het gebruik van projectie van militaire macht als "profoundly misguided"

kwalificeert? 1)

Vraag 2

Deelt u deze analyse en bent u het eens dat dit artikel geenszins wordt ingegeven door anti-Amerikanisme, maar door zorg over invulling van een brede agenda ten aanzien van het belang van internationale samenwerking? Zo ja welke specifieke voorstellen heeft u genomen cq. gesteund in recente overleggen om te komen tot een gemeenschappelijke Europese agenda en wat is daarvan de inhoud?

Antwoord: [...] De les van 11 september, zo stelt Commissaris Patten, is nu juist dat we zowel Amerikaanse leiderschap als internationale samenwerking nodig hebben en wel "on an unprecedented scale".

Met dit laatste ben ik het van harte eens. Maar de kennelijke vrees dat de VS vanaf nu alleen op zichzelf zullen vertrouwen, deel ik niet. De VS zal die instrumenten inzetten die zij effectief acht: internationale instellingen, bilaterale kanalen of ad-hoc structuren zoals de gevormde coalitie. Dat is bij uitstek een zakelijke benadering en sluit een multilaterale aanpak geenszins uit.

[...]

Vraag 4

Kunt U een gedetailleerde reactie geven op de uitlatingen van minister van Buitenlandse zaken Powell over de opties ten aanzien van Irak? 2) Welke beleidslijn zou de EU terzake moeten volgen? Onder welke internationaalrechtelijke, militair\strategische en politieke voorwaarden acht U een militaire

optie in Irak gerechtvaardigd? Hoe beoordeelt U de politiek ten aanzien van inspecties en de effectiviteit daarvan?

Antwoord: Zoals reeds aangegeven in mijn brief van 6 februari jl. aan de Kamer, is de Regering van mening dat ten aanzien van de genoemde drie landen een kritische houding gerechtvaardigd is, ook al zijn er tussen de drie wel verschillen aan te geven. De gebezigde woorden “As van het kwaad” zijn niet de terminologie van de Nederlandse Regering of de Europese Unie, maar het is van belang dat binnen de EU een duidelijk en eensgezind standpunt wordt ingenomen ten aanzien van de aanpak van massavernietigingswapens. Nederland bepleit een intensieve dialoog tussen de EU en de VS, gericht op de vraag: wat is het meest effectieve beleid ten aanzien van deze landen. De Nederlandse regering is van mening dat een combinatie van druk en dialoog de juiste weg is deze landen te bewegen tot wijziging van beleid.

[...]

Evenals de VS streeft de Europese Unie naar uitvoering van alle VN-Veiligheidsraadsresoluties (m.n. 1284 en 1382), gericht op volledige ontmanteling van de Irakese massavernietigingswapens(capaciteit). Daartoe zal een intensief inspectieregime moeten worden hervat, waarbij sprake zal zijn van onvoorwaardelijke, onmiddellijke en onbeperkte toegang van de UNMOVIC wapeninspecteurs. Zolang dit niet door Bagdad wordt toegestaan is de EU ook niet bereid tot een dialoog.

[...]

Vraag 6

Hoe beoordeelt u de analyses tijdens de Wehrkunde Tage in München met betrekking tot de NAVO, waarbij de politieke functie het lijkt te winnen van een militair-operationele? Welke positie neemt U in dat verband in ten aanzien van enerzijds de noodzakelijke versterking van de NAVO en anderzijds, in het verlengde daarvan, de NAVO-uitbreiding en welke positie neemt U in tijdens het aanstaande bezoek van premier Nastase?

Antwoord: [...] E.e.a. betekent dan ook bepaald niet dat de NAVO zich meer en meer tot een politieke organisatie zal ontwikkelen, ten koste van het militaire aspect. Dat zou ook een vreemde conclusie zijn, in het licht van het feit dat thans zo'n 60.000 militairen deelnemen aan de crisisbeheersingsoperaties van de NAVO op de Balkan.

De NAVO zal zich na 11/9 aan de nieuwe situatie moeten aanpassen. Naar de mening van de Nederlandse regering en andere NAVO-lidstaten is bezinning nodig over de vraag in hoeverre capaciteiten en structuren aanpassing behoeven in het licht van asymmetrische bedreigingen. De NAVO-Top in Praag in november aanstaande zal derhalve meer zijn dan alleen een ‘uitbreidings-Top’. Naast de vraag welke landen zullen worden uitgenodigd tot de NAVO toe te treden, zal ook het onderwerp van aanpassing van de NAVO in het licht van de strijd tegen het terrorisme centraal staan. De discussie daarover is reeds begonnen en Nederland heeft in dit verband tijdens de NAVO Ministeriële in december 2001 een aantal suggesties gedaan. Ze hebben onder andere betrekking op de versterking van het “Weapons of Mass Destruction Centre”, waarvoor toevoeging van een speciale “audit unit” en NBC-gerelateerde database is voorgesteld. Tevens is voorgesteld in NAVO-verband de tekortkomingen te definiëren met betrekking tot onze defensieve vermogens ten aanzien van terroristische operaties en onszelf doelstellingen op te leggen voor de NAVO-planning terzake. Tot slot is gesuggereerd de training van militaire eenheden die ingezet kunnen worden bij NBC-aanvallen te coördineren en te verbeteren. Deze en andere voorstellen worden thans uitgewerkt en besproken.

De komende maanden zal intensief verder gesproken worden over een herformulering van het bestaande “Defence Capabilities Initiative” voor de verbetering van NAVO’s capaciteiten (meer aandacht voor o.a. communicatie, inlichtingen, “smart weapons” etc.), de verbetering van reactiemogelijkheden inzake de dreiging van massavernietigingswapens, eventuele aanpassing van de commandostructuur en meer op bepaalde regio’s toegespitste “outreach” activiteiten.

[...]

Vraag 7

Welke initiatieven acht U van belang om de transatlantische betrekkingen nu te versterken met concrete Europese initiatieven? Hoe kan de politiek van de Europese defensie-identiteit en veiligheidspolitiek een nieuwe impuls gegeven worden?

Antwoord: Voor het EVDB betekenen de recente ontwikkelingen een herbevestiging van de uitgangspunten die de Nederlandse regering al sinds de aanvang van het EVDB-proces heeft

geformuleerd. Deze omvatten onder andere: meer en vooral betere, snel inzetbare Europese capaciteiten, garantie op een nauwe samenwerking tussen de EU en NAVO, alsmede de mogelijkheid tot betrokkenheid van niet-EU Europese NAVO Bondgenoten. De Europese landen zullen serieuzer moeten werken aan de versterking van de relevante capaciteiten. Er is hier een nauwe band met het “Defence Capabilities Initiative” van de NAVO. De weg die door Nederland is gekozen - nauwere samenwerking met partners inzake specifieke projecten - verdient navolging. De Europese landen zullen meer militaire inspanningen moeten plegen, of dat nu in het kader van de NAVO is of in het kader van de Europese Unie. Dit is een van de belangrijkste middelen om op langere termijn de transatlantische band te behouden. [...]

19 maart 2002

Relatie VS-EU n.a.v. de State of the Union

Brief van de Minister van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer

DWH/NM – 052/02

“[...] De discussie tussen de VS en de EU-partners dient niet in termen van vermeend unilateralisme van de VS en vermeend multilateralisme van Europa te worden gevoerd, maar moet zich richten op de substantie, d.w.z. hoe het meest effectief de eerder genoemde gevaren van terrorisme en massavernietigingswapens af te wenden.

[...]

Militair

[...]

Het totaal van de defensiebudgetten van de EU-lidstaten belooft 60 procent van de Amerikaanse defensie-uitgaven, maar levert slechts 20 procent van de ‘output’ van die van de VS op. Mede om op langere termijn de transatlantische band te behouden zullen de Europese landen zich meer militaire inspanningen moeten getroosten, in het kader van de NAVO, danwel in het kader van de Europese Unie.

[...]

Strijd tegen het terrorisme

[...]

[Refererend aan de drie landen die genoemd worden in de State of the Union)

De Amerikaanse President heeft zich daarbij niet uitgesproken over de aard van de maatregelen, militair of anderszins, die de VS in de richting van deze landen wil nemen. Zijn woordkeus was mogelijk niet de onze maar wij kunnen de visie die uit deze woorden spreekt onderschrijven. [...]”

25 maart 2002

Amerikaanse strategische herziening: non-proliferatie, nucleaire strategie, verdedigingsmiddelen, Nieuw Strategisch Raamwerk

Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken en van Defensie aan de Tweede Kamer

DVB/NN-057/02

[...]

“Conclusie

[...]

De voortgaande verspreiding van massavernietigingswapens en hun overbrengingsmiddelen vraagt in de eerste plaats om een effectief non-proliferatiebeleid. De versterkte nadruk die de VS leggen op het belang van de naleving van non-proliferatieverdragen, met name door risicolanden, is dan ook gerechtvaardigd. Tegelijkertijd blijft de regering van mening dat wapenbeheersing en non-proliferatie het best zijn gediend met een zoveel mogelijk multilaterale aanpak.

[...]

De regering verwelkomt de voornemens van de VS en Rusland om hun strategische kernwapenarsenalen aanzienlijk te verkleinen. Deze reducties passen in het streven afhankelijkheid van kernwapens te verminderen en te voldoen aan de verplichtingen van Artikel VI van het Non-

proliferatieverdrag (NPV). De regering blijft van mening dat zij moeten worden vastgelegd in een juridisch bindend document, dat voorziet in verificatie en in bepalingen die de onomkeerbaarheid van de reducties waarborgen. De regering hoopt dat de VS en Rusland in staat zullen zijn hun nieuwe strategische relatie op deze manier vorm te geven. Ook bilateraal en in het NAVO-overleg terzake, zal de regering hierop blijven aandringen.

Niettegenstaande de aangekondigde vermindering van het aantal strategische kernwapens aan Russische zijde, blijft het grote aantal Russische non-strategische kernwapens een punt van zorg. De regering blijft van mening dat in het kader van een strategisch raamwerk ook aan deze wapens aandacht gegeven zou moeten worden. De NAVO-Rusland besprekingen inzake nucleaire vertrouwenwekkende en veiligheidsverhogende maatregelen (CSBM's) bieden eveneens de mogelijkheid deze zorgen aan de orde te stellen. Deze besprekingen vloeien, zoals bekend, voort uit de in december 2000 afgeronde discussie binnen het bondgenootschap naar aanleiding van paragraaf 32 van de verklaring van de Top van Washington (zie de brief van de minister van Buitenlandse Zaken van 17 januari 2001, 26348, nr. 4). In dit kader is de regering overigens voornemens dit voorjaar een NAVO-Rusland seminar te organiseren over de veiligheid van kernwapens en hun opslag.

Tenslotte zij opgemerkt dat de regering de Adviesraad voor Internationale Vraagstukken op 8 oktober 2001 om advies heeft gevraagd over bovenstaande materie. Dit advies wordt dit voorjaar verwacht.

27 maart 2002

**Antwoord van de heer Van Aartsen, Minister van Buitenlandse Zaken, op vragen van het lid Hoekema (D66) over de Amerikaanse "atoombelofte". (Ingezonden 27 februari 2002)
DVB/NN-078/02**

Vraag 1:

Heeft U kennisgenomen van de berichten, als zou de Amerikaanse regering afstand hebben genomen van het sinds 1978 geldende beleid dat geen atoomwapens worden ingezet tegen landen die zelf niet over deze wapens beschikken (de zgn. NVG's), welk beleid voor het eerst werd afgekondigd tijdens de Eerste Algemene Vergadering van de Verenigde Naties gewijd aan Ontwapening (SAVVN), in 1978 door minister van Buitenlandse Zaken Vance?

Antwoord: Ja.

Vraag 2:

Als deze berichten op waarheid berusten, wat is hierover uw opvatting? Is hierover in het NAVO Bondgenootschap of bilateraal geconsulteerd? Wat gaat U hier, met de bondgenoten, aan doen?

Antwoord: Het Amerikaanse Ministerie van Buitenlandse Zaken heeft ontkend dat de Verenigde Staten zijn beleid ten aanzien van de zogenaamde "negatieve veiligheidsgaranties" zou hebben veranderd.

Aangezien er geen sprake is van een veranderd beleid, zie ik geen aanleiding binnen het Bondgenootschap hierover een discussie te beginnen.

In het geval van "negatieve veiligheidsgaranties" is sprake van een eenzijdig op zich genomen beperking bij de inzet van kernwapens door de betrokken kernwapenstaten. In het geval van kernwapenvrije Zones zijn deze garanties als verdragbepalingen opgenomen. De unilaterale garanties zijn door de kernwapenstaten laatstelijk bekrachtigd in Veiligheidsraadresolutie 984 (1995).

Over "negatieve veiligheidsgaranties" en over de interpretatie daarvan door de regering van de Verenigde Staten, waaronder het feit dat zij niet heeft uitgesloten onder bepaalde omstandigheden de inzet van kernwapens te overwegen in geval van gebruik door een tegenstander van andere massavernietigingswapens, bent U ondermeer ingelicht in mijn brief van 6 september 1999 (25 819 en 26 348, nr. 8, vergaderjaar 1998-1999) en in antwoord op vragen van het lid Hoekema d.d. 8 mei 2000.

27 maart 2002

Amerikaanse Nuclear Posture Review

**Brief van de Minister van Buitenlandse Zaken (mede namens de Minister van Defensie) aan de Tweede Kamer
DVB/NN-099/02**

“[...] Het gaat in de NPR in de eerste plaats om de afschrikking. Het rapport doet geen uitspraken over doelen of over pre-emptieve aanvallen. De NPR bevat geen plannen of richtlijnen voor de operationele inzet van kernwapens. De Amerikaanse autoriteiten hebben dit in hun reactie op de recente persberichten ook onderstreept.

De VS heeft ontkend de drempel voor het gebruik van kernwapens te verlagen.

[...]

De regering heeft dus geen reden aan te nemen dat de drempel tegen het gebruik van kernwapens zou zijn verlaagd. Evenals de Verenigde Staten beschouwt de regering het Non-proliferatieverdrag (NPV) als de hoeksteen van de nucleaire non-proliferatie en ontwapening. Indien de Amerikaanse regering concrete voornemens zou hebben die in tegenspraak zouden zijn met het NPV of dit verdrag zouden ondermijnen, zal de regering de Amerikaanse regering hierop aanspreken.”

28 maart

Verslag Algemeen Overleg in Tweede Kamer Transatlantische Betrekkingen en Wapenbeheersing

Eigen verslag

(Aanwezig: van Ardenne (CDA), Blaauw (VVD), van Bommel (SP), Harrewijn (GroenLinks), Hoekema (D66), Koenders (PvdA),)

Hieronder volgt een samenvatting van de belangrijkste opmerkingen van minister van Aartsen (VVD) (minister de Grave (VVD) was ook aanwezig) over het nucleaire beleid van de VS en gerelateerde opmerkingen, samen met een deel van de vragen en opmerkingen van de kamerleden. (redactie)

Van Aartsen: VS kan niet zonder bondgenoten, de Nederlandse regering ziet geen tekenen van Amerikaans unilateralisme. Kritiek wordt uitgeoefend waar kritiek nodig is op de VS. De NAVO heeft gezegd dat ze samen met de VS de analyse zullen maken. In mei komen Bush en Powell naar Europa.

Er komt ook een aparte consultatieronde wanneer Undersecretary Rosenblum (?) naar Europa komt. Er komt over een breed front overleg met de Europese bondgenoten.

De VS willen investeren in multilaterale kanalen. “We moeten onze verantwoordelijkheid nemen”

Er is een zorg over Europese defensie: we moeten “ons aandeel leveren”

(interventies Van Bommel, Koenders, Harrewijn)

Powell heeft gezegd dat de VS wil investeren in de relatie; pleidooi naar de VS: meer delen en uitleggen. VS heeft veel waardering voor Nederland, de paarse coalitie wil investeren in defensie. Secretaris-Generaal Robertson (NAVO) houdt een scorebord bij aangaande investeringen in de Europese defensie – de headline goals.

(Vraag over consultatie van VS met Nederland over opzeggen ABM verdrag.)

De opzegging van het ABM verdrag hebben we afgewezen, VS wisten dit en hebben ons niets gevraagd. In juni komt dit in de NAVO Noord Atlantische Raad aan de orde. Een akkoord met Rusland is waarschijnlijk: De weg van de VS is betreurd door alle Europese landen, maar volgens Poetin is opzeggen van het verdrag niet gelijk aan een bedreiging van de Russische veiligheid of een bedreiging van de internationale stabiliteit.

Een juridisch bindend instrument heeft onze voorkeur. Er wordt hier inmiddels over gesproken. (Reductie strategische wapens, START I verificatie protocol, CSBM, Missile defence). Er is een proces op gang gebracht, we moeten afwachten.

Op vragen van Blaauw (VVD) over het mogelijk MIRV'en van de Russische strategische systemen en van Hoekema (D66) over deactiveren van strategische kernwapens, antwoordde Van Aartsen dat we moeten afwachten hoe het VS-Russische gesprek afloopt.

Blaauw stelt nog dat MIRV'en door Van Aartsen in een brief genoemd is, waarop Van Aartsen zegt dat het inderdaad een probleem is: afwachten.

Wat is NPR? Een "brede conceptuele visie." Waarvan het belangrijkste element het uitspreken van nieuwe strategische verhoudingen is. De Russische federatie is geen dreiging meer. Er is geen wijziging van de nucleaire afschrikking. Ook het NAVO beleid is niet gewijzigd, de strategische doctrine is niet gewijzigd. Wel moet er nog een NAVO document komen. NPR betekent geen verlaging van de drempel, integendeel juist een verhoging

Hoekema stelt dat de in de NPR de opties wel vergroot zijn, Harrewijn haalt dreigementen tegen landen met BC wapens erbij en Van Bommel het streven naar superioriteit (?)

Wat betreft de negatieve veiligheidsgaranties heeft de VS vorige week nog verzekerd dat deze niet zijn veranderd. Het gaat om een studie, er is geen plan, er is in het beleid geen verandering. Het noemen van de diepteparameters is een kwestie van het verdiepen van de afschrikking

Van Ardenne vraagt naar de relatie tussen de delen van de triade (?), Harrewijn stelt dat ook als er geen plan is de signaalfunctie van belang is. Koenders vindt antwoord van minister toch mistig, NPR is serieuze zaak. Verwijst naar citaat in brief van minister die toch wijst op NPR als beleid

Van Aartsen verwijst naar vraag over NPR implicaties voor NAVO nucleair beleid. Verder is NPR geen planning, of operationeel plan, het gaat om "conceptuele analyse van het VS afschrikkingbeleid", verder een nieuwe verhouding, waarin ook conventionele wapens een rol spelen. De lijn van het denken is dat er geen verandering in het nucleaire beleid is over het hele front. Nederland heeft vertrouwen in de lijn die de VS administratie is ingeslagen.

Koenders haalt aan uit brief van 25 maart: "NPR zal gevolgen hebben voor afschrikkingbeleid.", dus wel degelijk beleid. Van Aartsen stelt dat dit wellicht anders moet worden geformuleerd.

Blaauw vraagt wat de Nederlandse visie op de transatlantische verhoudingen is. Van Aartsen antwoordt dat we in de strijd tegen het terrorisme naast de VS staan. Het is noodzakelijk om meer in de transatlantische relatie te investeren, in te steken op multilateraal optreden.

Koenders steunt verzoek van Blaauw voor een schriftelijke toelichting op de transatlantische betrekkingen.

FACTS AND REPORTS

Eerder verschenen in de reeks PENN – NL Facts and Reports:

1. US unilateralism – official foreign comments
Citaten van internationale politici en diplomaten over het Amerikaans unilateralisme.
2. Veiligheidsvraagstukken en de verkiezingen – standpunten van de politieke partijen
Relevante delen van de partijprogramma's van de Nederlandse politieke partijen, plus citaten van politici op het terrein van oorlog en vrede.
3. Transatlantic relations – recent developments
Overzicht van recente ontwikkelingen in de transatlantische betrekkingen, met name binnen de NAVO, mede naar aanleiding van uitspraken in de State of the Union.
4. Ontwikkelingen betreffende kernwapens en de Nederlandse politiek – briefing paper
Periodiek overzicht van ontwikkelingen rond kernwapens in de internationale en nationale politiek, met uitgebreide hoeveelheid bijlagen.

Deze uitgaven zijn te bestellen door € 5,- per exemplaar (incl. verzendkosten) over te maken op rekening nummer 7549774 van Stichting AMOK inz Werkgroep Eurobom te Utrecht o/v F&R 1, 2, 3 of 4.